

Rahvastiku-uuringud

ÜTI TEHA seminar

Laulasmaa, 30.-31.10.2024

TALLINN UNIVERSITY
Estonian Institute for Population Studies

Rahvastiku-uuringud Eestis

- ▶ Teadustöö fookused
 - ▶ Pereprotsessid ja sündimus
 - ▶ Rahvastiku vananemine
 - ▶ Ajaloodemograafia
 - ▶ Taristu arendus (rahvusvahelised programmid, arhiivsed andmestikud, registrid)

1. Ajalodemograafia

Taristu arendus

- ▶ Rahvastiku taseme andmed
 - ▶ EW pereregister (rahvastik 1930.aa lõpu seisuga)
 - ▶ RR arhiiv (peresündmused al 1926)
 - ▶ Rahvaloendused 1959, 1979, 1989
- ▶ Väikse piirkonna või valikandmed
 - ▶ Tartu 19.s lõpus, Mulgimaa 1834-1926
 - ▶ Nõukogude tulu-uuringud 1958, 1975, 1981
- ▶ Spetsiifilised rühmad
 - ▶ Soomepoisid, optandid
 - ▶ Represseeritud; põgenikud; I, Vs ja II ms teeninud

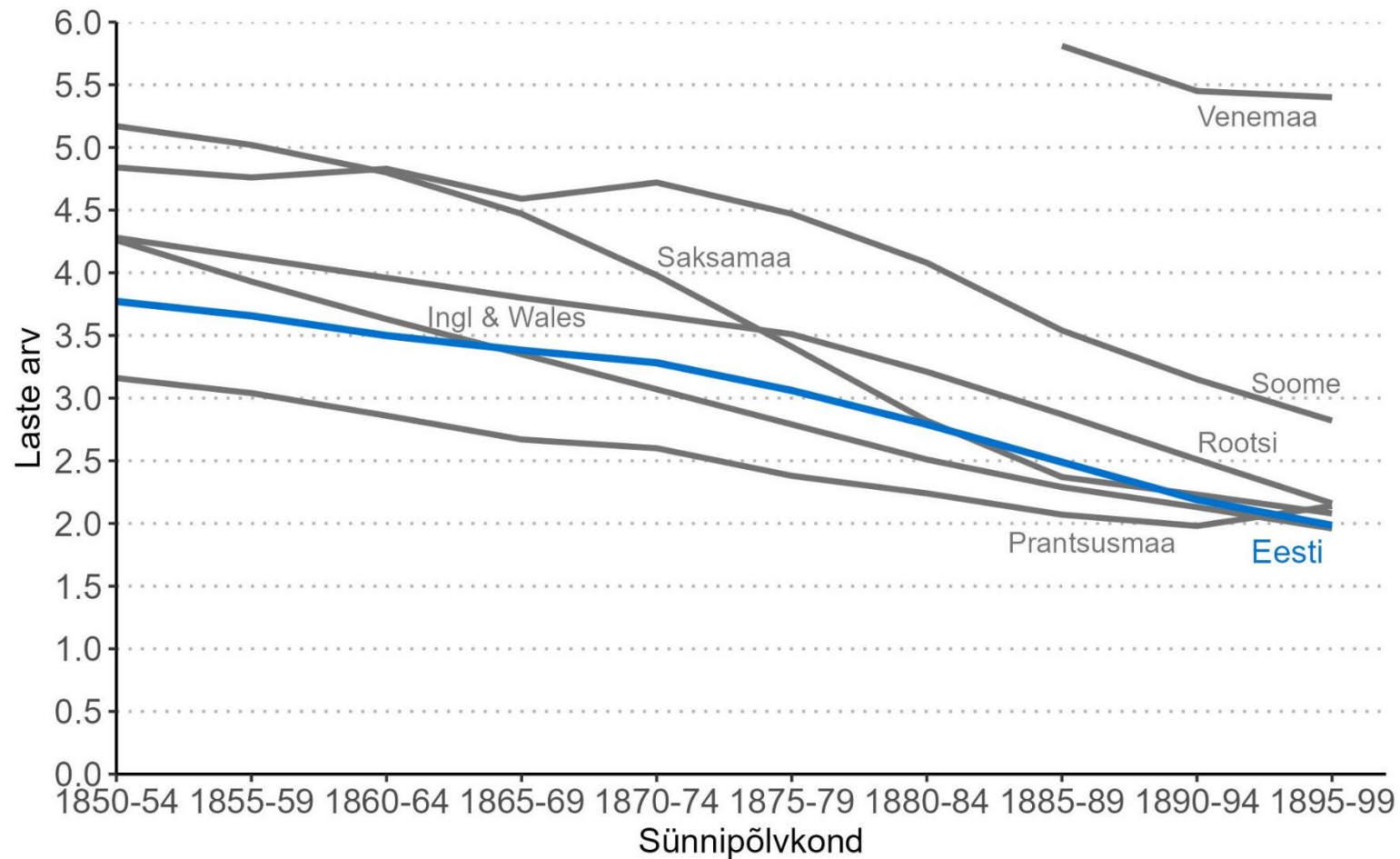

Seni tehtu

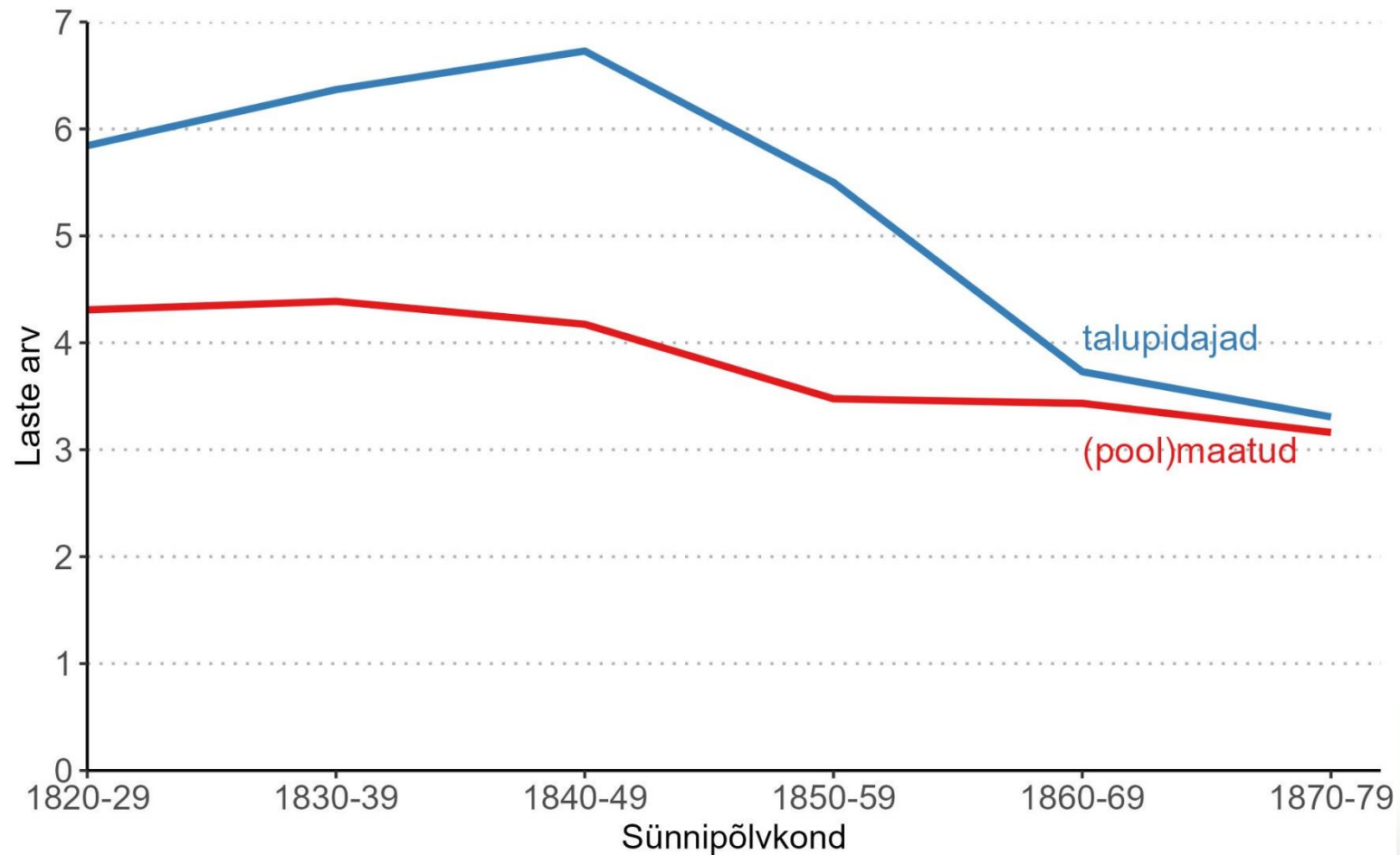
- ▶ Varase sündimuslanguse kulg ja põhjused
- ▶ Näljasuremus sh rühmaerisused 1840.aa
- ▶ Suremuse sotsiaalsed vahed linnas 19.s lõpp
- ▶ Abieluväliste laste ja nende emade käekäik 1834-1926
- ▶ Vallaliste vananemine 1834-1926
- ▶ Siseränne 20.s alguses

Põlvkonnasündimus Eesti ja mujal

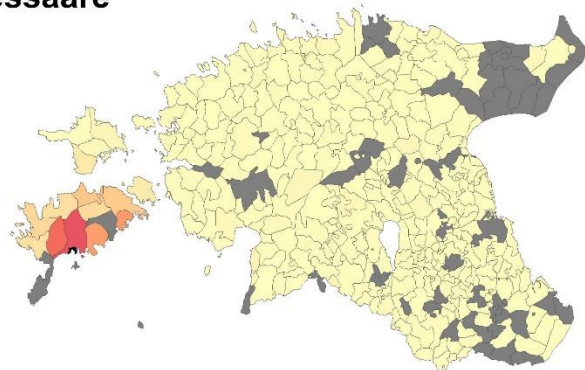

Sündimus Mulgimaal kihiti

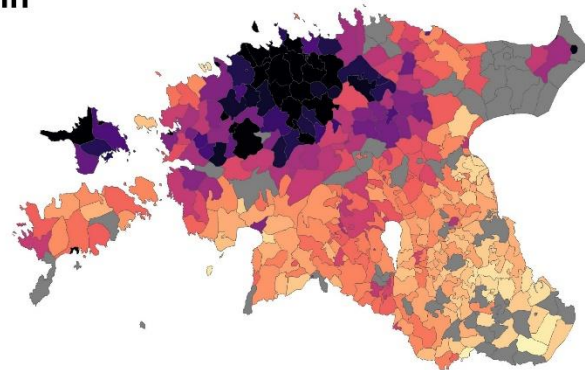

Nelja linna kolimine 1880-1909 sündinud

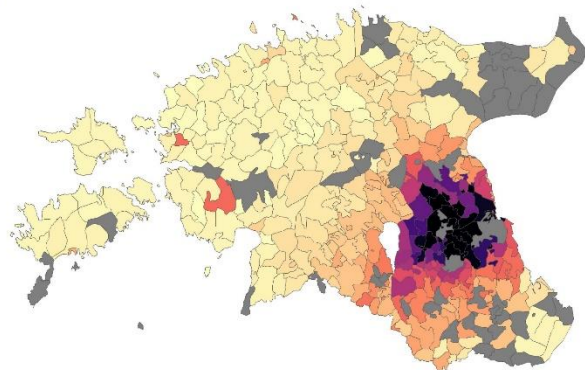
Kuressaare

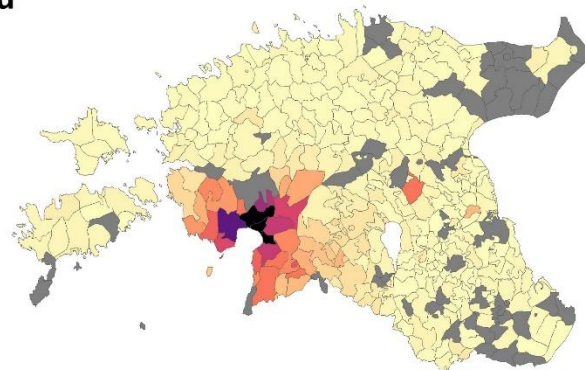
Tallinn

Tartu

Pärnu

Edasised plaanid ja koostöö

- ▶ Sõdade pikaajalised ja põlvkondlikud mõjud
 - ▶ Beebibuumi ärajäämine
 - ▶ Represseeritute ja nende lähedaste elu ENSV-s
- ▶ Sots. staatus ja edasikanne EW-ENSV-EV
- ▶ Eesti pagulaste ja järeltulijate elu mujal
 - ▶ Majanduslik integreerumine, kultuuriline hääbumine
- ▶ Suremuse muutus enne II ms
 - ▶ Imikusuremus, emadussuremus, spetsiifilised haigused
 - ▶ Vägivallasuremus

2. Pereprotsessid ja sündimus

Taristu arendus

- ▶ Eesti pere- ja sündimusuuringu (EPSU) sari
esimene voor naised 1993–1994 / mehed 1997
Fertility and Family Surveys (FFS), 1988–1999, 25 riiki
teine voor 2004–2005
Generations and Gender Survey (GGS-I), 19 riiki
kolmas voor 3 lainet: 2021–2022; 2024–25; 2027–2028
Generations and Gender Survey (GGS-II), 23 riiki
ESFRI taristu 2021, GGS-ERIC 2027
- ▶ Eesti teaduse teekaardil 2019 Eesti Teadusagentuur
Estonian Research Council
- ▶ EPSU kasutajad: 112 ülikooli/asutust 35 riigis

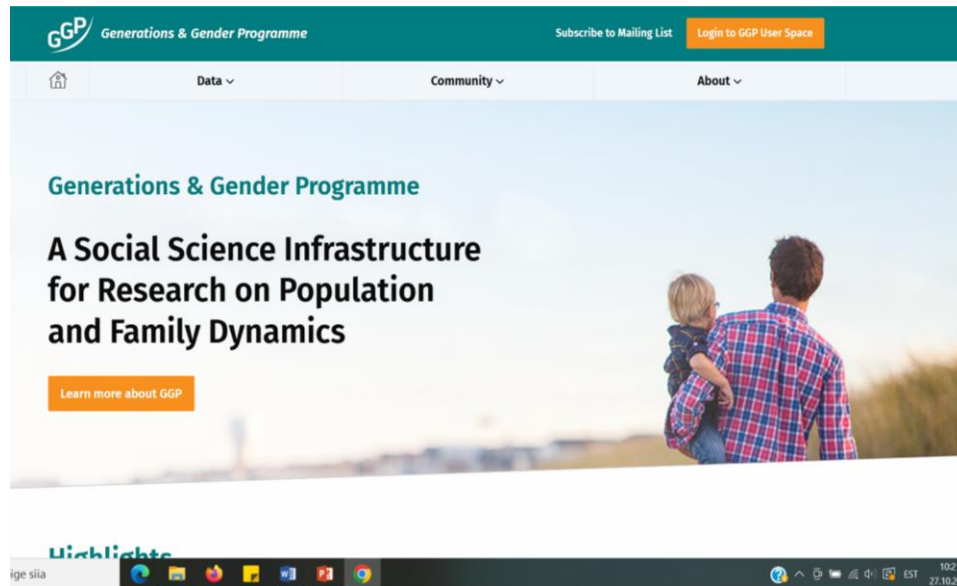
Taristu arendus II

▶ EPSU sisuteemad

- ▶ paarisuhete teke ja lagunemine, kaaslase puudumine
- ▶ laste sünd, lastehoid, suhted lastega, intensiivne vanemlus
- ▶ pereplaanimine, reproduktiivtervis, seksuaalne sättumus
- ▶ haridus, töö, perelu ja töö ühitamine, kodune tööjaotus
- ▶ aineeline kindlustatus, eluase, sissetulekud
- ▶ heaolu, rahuolu, füüsiline tervis, vaimne tervis
- ▶ vanematekodu, põlvkondadevahelised suhted, abistamine
- ▶ hoiakud, globaalne ebakindlus, usaldus

Info

<https://www.ggp-i.org/>

<https://ggp2020eesti.ee/>
<https://ggp2020eesti.ee/ru/>

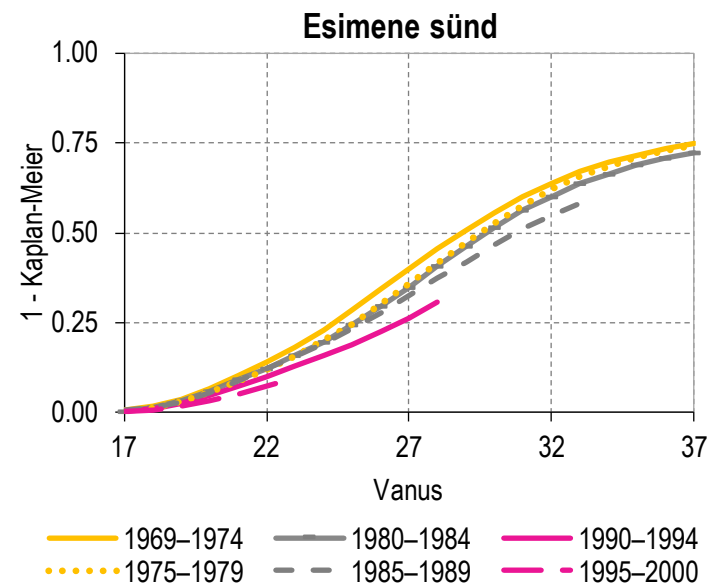
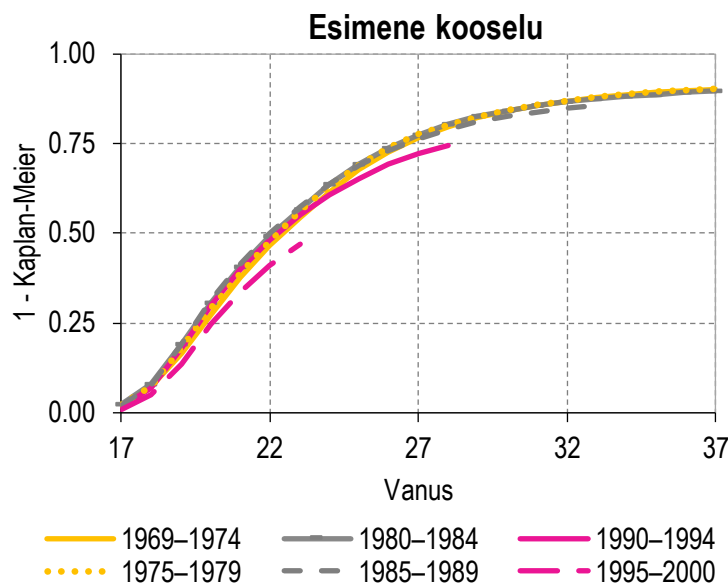
TALLINN UNIVERSITY
Estonian Institute for Population Studies

Seni tehtu (pereprotsessid)

- ▶ Kooselude moodustamine ja püsivus, perevormid
Järjepidevus ajalooliste mustritega, 2DÜ tüpoloogia täiendamine, integratsioonitegurite selgitamine, hariduserinevuste muutus ajas võrdlevanalüüsides
- ▶ Segakooselude moodustumine ja püsivus
Integratsioonitegurite selgitamine võrdlevanalüüsides
- ▶ Kooseluprotsesside seos sündimusega
Integratsioonitegurite selgitamine, 2DÜ järelmite ja regionaalse eripära selgitamine

Seos kooselu alguse ja esimese lapse sünni vahel, Soome, 1969–2000 sündinud naised

- ▶ Esimene kooselu algab varakult kõigis sünnipõlvkondades
 - ▶ Esimese sünni hilisemasse vanusesse lükkumine ei ole peatunud
 - ▶ Tõuseb tõenäosus, et kooselu laguneb enne esimese lapse saamist
- ⇒ **2DÜ järelmõju: seos kooselu ja laste saamise vahel nõrgeneb**

Seni tehtu (sündimus)

- ▶ Põhisuundumused

Periood- ja põlvkonnavaade, ajastuskorrektsioon, sünnijärjestus, sündimuskavatsused

- ▶ Hariduserinevused

Pikaajaliste muutused, soolise hariduslõhe, haridusliku hüpogaamia ja emaduslõivu võrdlevanalüüsid

- ▶ Soorollide jaotus ja sündimus

Sündimuskavatsuste seos rollihoiakutega ja kodutööde jaotusga, kodutööde jaotuse ja laste sünni seos

- ▶ Põlis- ja välispärispäritolu rahvastiku võrdlus

Võrdlev vaade: GGS-II riikide sookontekst

		Põhja- maad	CEE-EU	SRÜ
<i>Avalik sfäär (haridus, tööturg)</i>				
Haridus (%)	naise haridustase kõrgem	24.7	31.7	24.4
	mehe haridustase kõrgem	8.9	12.2	13.6
Peremudelid (%)	kaks leivateenijat	62.9	58.8	47.3
	mees-leivateenija	23.2	33.5	37.2
<i>Kodune sfäär (perekond)</i>				
Kodutööde jaotus (%)	võrdne	54.5	44.6	25.0
	naine teeb rohkem	32.7	41.0	69.0
	mees teeb rohkem	12.8	14.4	6.0
Lapsehoolduse jaotus (%)	võrdne	45.2	28.2	25.9
	naine teeb rohkem	45.5	70.2	72.2
	mees teeb rohkem	9.3	1.5	2.1

(Järgmise) lapse saamise soov: šansisuhe vanemad ühe või enama lapsega

Kodutööde jaotuse indeks (6 peamist kodutööde liiki)	Põhja- maad	CEE-EU	SRÜ
Naised			
Naine teeb rohkem kodutöid (ref)	1	1	1
Võrdne jaotus	1.26**	1.29**	0.77**
Mees teeb rohkem kodutöid	1.44*	1.02	0.86
Mehed			
Woman does more housework (ref)	1	1	1
Võrdne jaotus	1.30	1.21	0.72***
Mees teeb rohkem kodutöid	1.28	1.54**	0.65***

*p<0.1, **p<0.05, ***p<0.01. Kontrolltunnused on naise vanuserühm, elukaaslaste vanusevahe, kooselutüüp, noorema lapse vanus, naise ja mehe haridustase, naise ja mehe hõiveseisund, majanduslik toimetulek, lapsehoolduse jaotus.

Allikas: GGS-II, autorite arvutused

Edasised plaanid ja koostöö (pere ja sündimus)

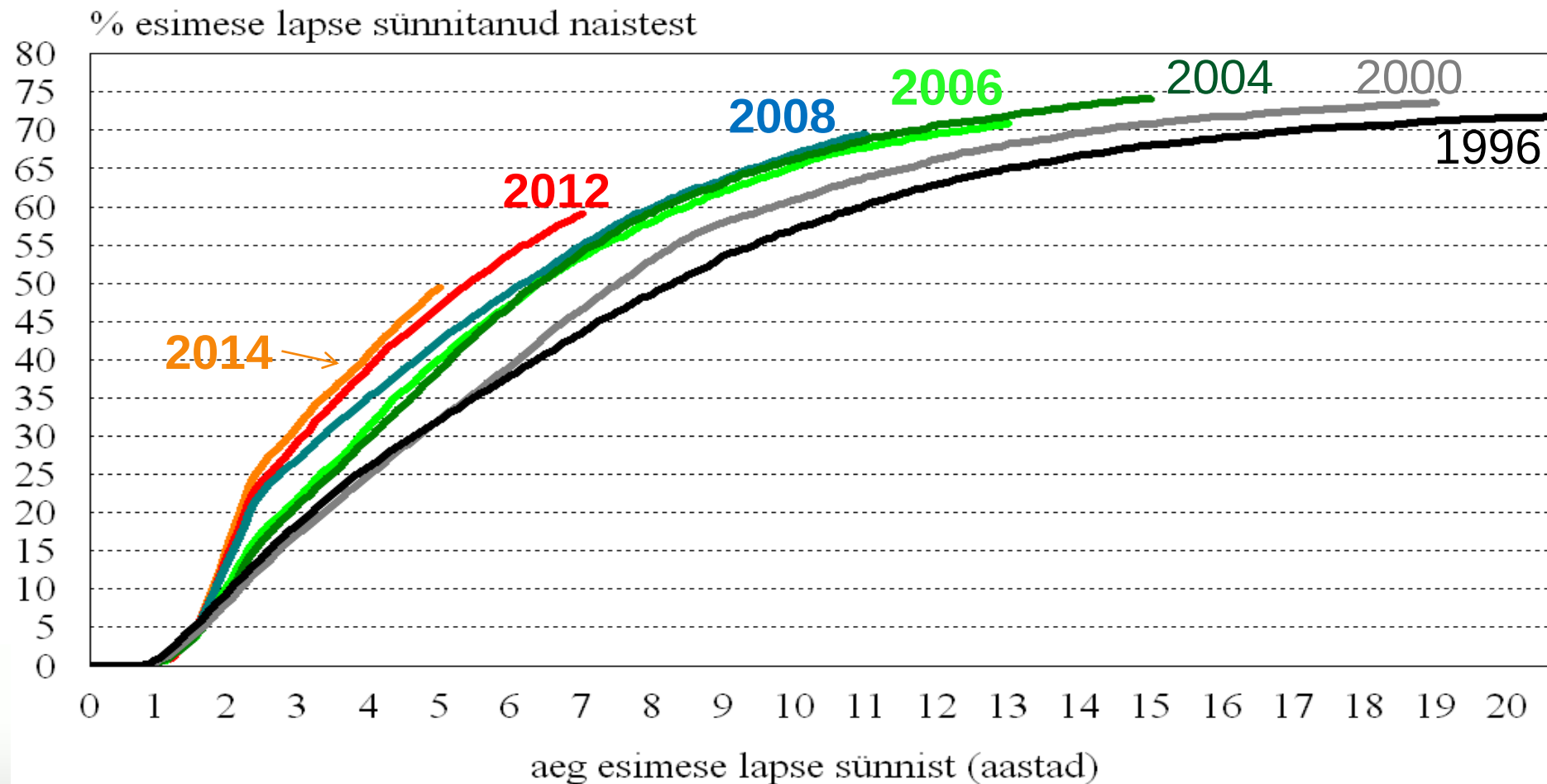
- ▶ Sissetulekud ja laste sünd (PRG)
Eesti loendused ja registrid; EU-SILC paneel
- ▶ Energiatõhususe tippkeskus ENER
Eluaseme ja peremuutuste seosed
Eesti lingitud loendused ja registrid; EU-SILC paneel
- ▶ Koostöö Stockholmi Ülikooliga
Kooseluprotsessid ja heaolu (subjektiivne, materiaalne)
Fookus Ida-Euroopal ja Põhjamaadel
Läbilõikeline ja pikilõikeline analüüs

Seni tehtu (perepoliitika reformid)

- ▶ Eesti vanemahüvitise reformi (2004) mõju sündimusele
 - ▶ mõju sündide ajastusele
 - ▶ mõju sündide tõenäosusele
 - ▶ rühmaerinevused (hariduseti, rahvuseti)
- ▶ Isade vanemapuhkuse kasutamine
 - ▶ Isade vanemapuhkust mõjutavad tegurid
 - ▶ Seos järgneva lapse sünni tõenäosusega

Teise lapse sünd: Kaplan-Meieri analüüs naised, kelle esimene laps sündis 1996-2014

Edasised plaanid ja koostöö (poliitikad)

- ▶ Peretoetuste reformi (2017) mõju
 - ▶ Sündide ajastusele ja tõenäosusele, rühmaerinevused
 - ▶ Tööhõivele
- ▶ Vanemapuhkuse paindlikkust suurendanud reformid (2020+)
- ▶ Võrdlused ja koostöö Leedu ja Lätiga?

3. Vananemine

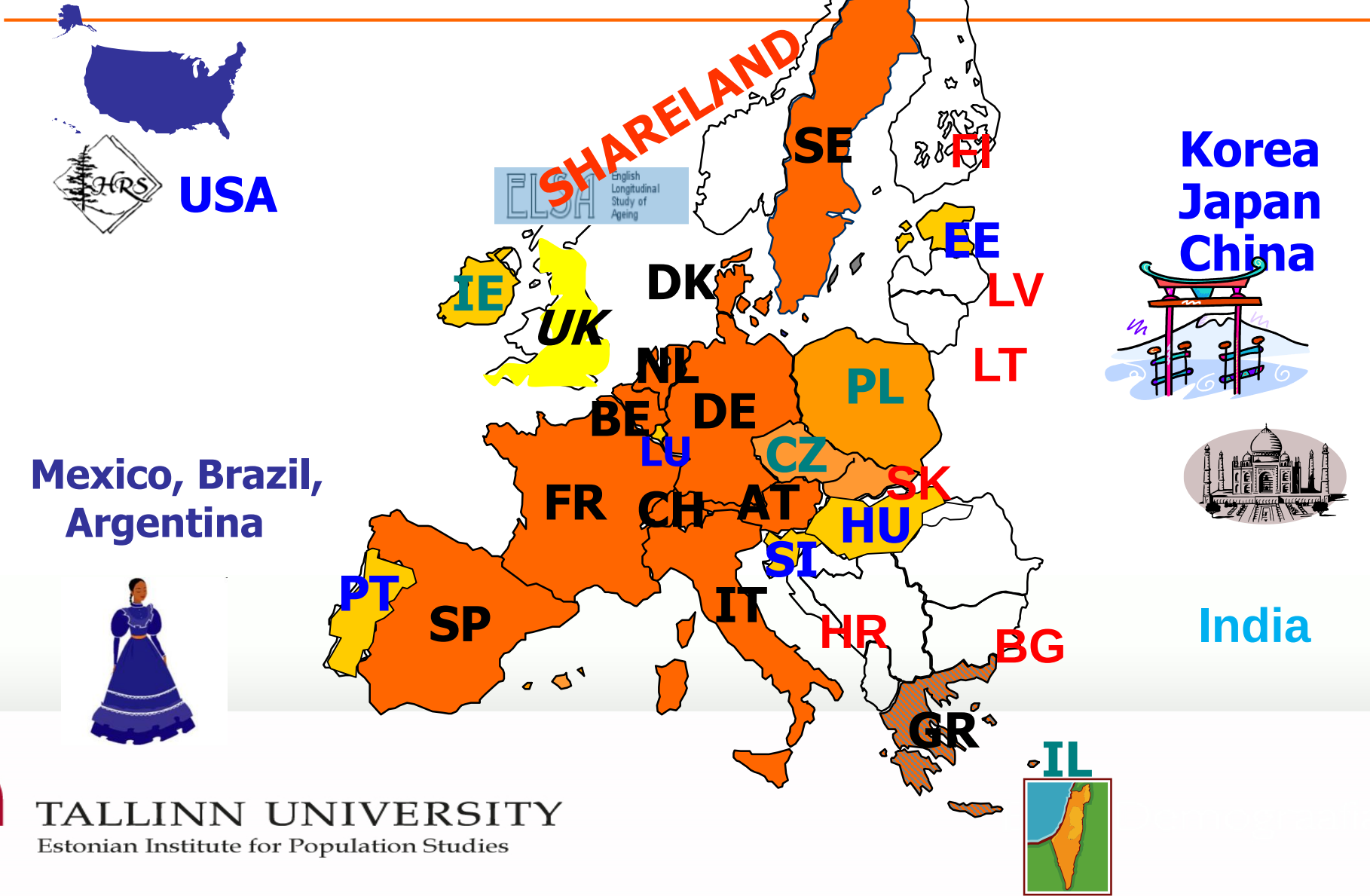

Taristu arendus - SHARE

- ▶ SHARE1.0 2004-2026 paneeluuring, 2026 ... SHARE 2.0 jätk
- ▶ Eesti 2010.a. <https://www.share-estonia.ee/> SHARE1.0 vaid
- ▶ SHARE ERIC 2011 <https://share-eric.eu/>
- ▶ 26 EL riiki +Iisrael alates 2017
- ▶ Tagasivaade kogu eluteele 2008, 2017
- ▶ Sõsaruuringud lisaks – USA (HRS), Lääne-Ameerika, Aasia
- ▶ Ühildatud andmed üle maailma <https://g2aging.org/home>

Global network of surveys

SHARE põhimoodulid

DN	Demograafilised andmed	SP	Sotsiaalne tugi
SN	Sotsiaalne võrgustik	FT	Finantsabi
PH	Füüsiline tervis	HO	Eluase
BR	Tervise käitumisriskid	HH	Sissetulekud
CF	Kognitiivsed funktsioonid	CO	Tarbimine
MH	Vaimne tervis	PF	Kopsumaht
HC	Tervishoid ja kulutused	AS	Varad
EP	Töö ja pension	AC	Tegevused, ootused
LI	Seostamine registritega	IT	Arvutikasutus
GS	Käetugevus	EX	Ootused, elukvaliteet
BS	Biomarkerid	IV	Küsituleja märkmed
CH	Lapsed	XT	Elulõpuintervjuu

Peamised teemad vananemise uuringutes

- ▶ Elutee vaade: Sakkeus, Abuladze, Schwanitz, Tambaum
- ▶ Puude vaade: Sakkeus, Abuladze, Leppik
- ▶ Tervise vaade: Sakkeus, Abuladze, Tambaum
- ▶ Pikaeealisuse vaade: Herm, Poulain
- ▶ Pensioni- ja sotsiaalpoliitika: Leppik, Piirits, Tambaum, Sakkeus, Abuladze
- ▶ Päritolu vaade: Sakkeus, Abuladze

Tehtud tööd

- ▶ Terviselõhed (kognitiivne) vananevas rahvastikus päritoluti (Abuladze et al., 2023; SHARE)
- ▶ Puudega rahvastik
 - ▶ Leibkonnad ja tööturg (SA kogumik 2014; admin andmed, EU-SILC)
 - ▶ Puudestumine (*disablement*) – sotsiaalsed võrgustikud (Abuladze & Sakkeus, 2013; Abuladze & Sakkeus, 2019; Abuladze doktoritöö 2024; SHARE)
 - ▶ Elukaare sündmused ja ebavõrdsuste kujunemine (Sakkeus et al., 2023; SHARE)
- ▶ Heaolu ja perevormid vanemas eas – sooline perspektiiv elukaare vaates (Sakkeus jt EIAs; SHARE); Heaolu ja digitaalsed oskused – Kalmus jt 2023 EIAs
- ▶ Tervis ja tervisekäitumine – elukaare seosed (Abuladze & Sakkeus 2023 EIAs), enesehinnanguline tervis (Abuladze et al., 2017), depressiivsus (Abuladze et al., 2020)

Tulemused: tervisetulemite võrdlev analüüs

	SRH	GALI	Immed.r.	Delay.r.
Eastern Europe (ref. Western Europe)	1.90 ***	1.28 *	0.87	0.72 **
Disadvantaged SEP				
Not in childhood, in adulthood	1.68 ***	1.44 ***	2.28 ***	2.19 ***
In childhood, not in adulthood	1.56 ***	1.28 ***	1.64 ***	1.60 ***
In childhood and in adulthood	2.54 ***	1.70 ***	2.84 ***	2.82 ***
Experienced hunger				
Not in childhood, in adulthood	1.38 *	1.57 ***	1.06	1.01
In childhood, not in adulthood	1.23 *	1.48 ***	1.18 **	1.11
In childhood and in adulthood	1.42	1.99 ***	1.79 **	1.18
Experienced dispossession				
Not in childhood, in adulthood	0.99	0.97	0.84	0.98
In childhood, not in adulthood	0.97	1.09	0.86 **	0.84 **
In childhood and in adulthood	2.84	1.08	0.92	0.45

Heaolu seosed leibkonna-/ kooseluvormiga

		MEHED				NAISED				KOGU- RAHVASTIK
		Mudel 1	Mudel 2	Mudel 3	Mudel 4	Mudel 1	Mudel 2	Mudel 3	Mudel 4	Mudel 5
Kooseluvorm	Üksik	-2,3 ***	-2,1 **	-0,9	-0,9	-0,1	-0,1	2,6 ***	2,5 ***	1,3 ***
	Üksik laste ja/või vanematega	-4,6 *	-5,1 **	-3,5	-3,9 *	-4,5 ***	-4,4 ***	-1,8 **	-1,8 **	-2,7 ***
	Paar laste ja/või vanematega	-3,0 **	-3,0 **	-2,7 *	-2,8 **	-2,1	-2,1	-1,2	-1,3	-2,3 **
	Teised vormid	-1,3	-2,4	-1,5	-2,0	0,1	0,1	2,5 **	2,5 *	0,9
Sugu	Mehed									-0,4
Lapsepõlve- tingimused	Indeks (0...1)		7,7 ***		3,8 *		8,4 ***		1,5	2,2 *
Täiskasvanuea tingimused	Indeks (0...1)			14,4 ***	13,4 ***			21,3 ***	20,8 ***	18,4 ***
Konstant		79,9 ***	76,6 ***	72,1 ***	71,0 ***	77,8 ***	73,7 ***	66,6 ***	66,1 ***	68,1 ***

MÄRKUSED:

Statistiline olulisus:

*** p < 0,001

** p < 0,01

* p < 0,05

Mudel 1: kooseluvormid ja sotsiaaldemograafilised tunnused

Mudel 2: kooseluvormid, sotsiaaldemograafilised tunnused ja lapsepõlvkodu tingimused

Mudel 3: kooseluvormid, sotsiaaldemograafilised tunnused ja täiskasvanuea tingimused

Mudel 4: kooseluvormid, sotsiaaldemograafilised tunnused, lapsepõlvkodu ja täiskasvanuea tingimused

Mudel 5: kogurahvastik (naised ja mehed koos) kõigi tunnustega

Võrdlusrühmad: paar, naised

Allikas: Sakkeus, Abuladze, Rudissaar 2023 (EIA)

TALLINN UNIVERSITY
Estonian Institute for Population Studies

Pensioniea reformid ja süsteemi kestlikkus

- ▶ Mõju tööhõivele ja tööjätuvanusele ehk kohanemine pensioniea tõusu poliitikareformidega
 - ▶ Pensioniea tõstmisega on Eestis inimesed püsinud varasemast kauem hõives, aga pensioniea reformi otsene mõju on hõivemäärade kasvule suhteliselt madal
 - ▶ kontekstitegurid (pensionide madal asendusmäär, eakate kõrge vaesusrisk, täispensioni maksmine töötavatele pensionäridele jm)
- ▶ Pensionisüsteemide jätkusuutlikkus võrdlevas vaates
 - ▶ Jätkusuutlikumad on riikide pensionisüsteemid, kus ka üldiste heaoluindeksite (HDI, Better Life Index) tase on kõrgem

Edasised plaanid ja koostööd (heaolu)

- ▶ Heaolu seosed leibkonnakoostisega/ kooseluvormidega, Euroopa regiooniti ja soolises perspektiivis, elukaare vaates (SHARE)
- ▶ Perevormid, elukaare peresündmused ja üksildus (GGS)
 - ▶ COST üksilduse projekti taotlus menetluses (SHARE)
 - ▶ COST projekti taotlus vananemise ja kliimamuutuste teemal menetluses
- ▶ Pikaealisuse tegurid

Edasised plaanid ja koostöö (tervise/ puude teema)

- ▶ Vanemaealiste migrantide elulemuse peamised tegurid („migrantide tervise paradoks“ Eesti vrdl Põhjamaadega) – võimalik koostööprojekt Rootsiga
- ▶ Elukaare mõjud terviselõhele päritoluti – kognitiivne tervis (SHARE)
- ▶ Puudestumine end. sotsialismimaades (SHARE)
- ▶ Haigestumuse kompressiooni idee testimine kohorditi (2019.a. 50-59 vrdl 2010.a. 50-59)
- ▶ Koostöö LTlga ja Geenivaramuga SHARE ja Geenivaramu andmete liidestamiseks – Alzheimeri tegurite ja levimuse hindamiseks

Edasised plaanid ja koostöö (poliitika)

- ▶ Puudega inimestele suunatud poliitikameetmed ja nende mõju – EDE projekt
- ▶ Pensioniea tõstmise mõju tööjätueale vaadates kontekstuaalseid tegureid (sh pensionisüsteemi heldus)
- ▶ Eksperimentaalse nügimise mõju tööjätuea edasilükkamisele
- ▶ Eesti II pensionisamba kohustuslikkuse tagasipööramise mõju pensioni ebavõrdsusele
- ▶ Uute töövormide ja digipöörde seosed pensionide kontekstis
- ▶ Pensionide soolõhe ja emaduse osa selles.

Aitäh kuulamast!

TALLINN UNIVERSITY
Estonian Institute for Population Studies